

4 mld zł w jeden miesiąc.

URE powinien zbadać zarobki elektrowni węglowych

Instrat Policy Note 01/2022

Bernard Swoczyna

Michał Hetmański

Adrianna Wrona

Warszawa, luty 2022

Rekomendujemy cytowanie:
Swoczyna, B., Hetmański, M., Wrona, A.,
*4 mld zł w jeden miesiąc. URE powinien
z badać zarobki elektrowni węglowych,*
Instrat Policy Note 01/2022

Autorzy:
Bernard Swoczyna, Michał Hetmański,
Adrianna Wrona

Kontakt:
Michał Hetmański, Prezes Zarządu
michal.hetmanski@instrat.pl

Projekt okładki i ilustracja na okładce:
Anna Olczak.

Treść publikacji dostępna na licencji
Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Publikacja wraz z załącznikiem (arkusz
kalkulacyjny) dostępna do pobrania pod
adresem:

www.instrat.pl/4-miliardy

Wszelkie błędy są nasze. Stosuje się
zwyczajowe zastrzeżenia.

Instrat Policy Note 01/2022

Warszawa, luty 2022

ISBN: 978-83-962333-4-9

instrat

energy.
instrat.pl

Fundacja Instrat

ul. Oleandrów 7/16

00-629 Warszawa

*“Cenna analiza. Kolejny głos polemizujący z aktualną polityką i propagandą serwowaną nam przez kręgi rządowe powinien brzmieć mocno i zdecydowanie. W pełni **popieram wszystkie działania zmierzające do walki z manipulacją informacją** i szukaniem winnych tam, gdzie w rzeczywistości są. Dlatego tak istotne jest zapewnienie dostępu do danych i informacji.”*

*“Monopolisci oferują odbiorcom cenę maksymalną, która nie znajduje pełnego usprawiedliwienia w rzeczywistych kosztach i warunkach handlowych. To doskonały **argument przeciw planom budowy Narodowej Agencji Bezpieczeństwa Energetycznego.**”*

Maciej Bando

Prezes Urzędu Regulacji Energetyki w latach 2014-2019

Wprowadzenie

Rachunki za prąd astronomicznie rosną nie tylko dla Kowalskiego, ale też dla biznesu i przemysłu. Czy płacimy więcej tylko przez politykę klimatyczną UE? Bynajmniej - ceny prądu wzrosły drastycznie powyżej uzasadnionych kosztów ponoszonych przez elektrownie. Tylko w grudniu 2021 r. polscy wytwórcy prądu z węgla mogli zarobić na nas dodatkowo ponad 4 mld zł.

- Rosnące ceny energii są skutkiem nie tylko kryzysu energetycznego w całej Europie i niedoborów gazu, ale i wieloletnich opóźnień w realizacji polityki klimatycznej przez polski rząd oraz nadmiernej koncentracji na rynku energii, wytwarzanej głównie z węgla.
- Instrat policzył ile polskie elektrownie węglowe zarobiły na rosnących cenach na rynku hurtowym. Typowa elektrownia osiągnęła w grudniu 2021 r. marżę nawet 70% kosztów wytworzenia. Tylko w tym jednym miesiącu to aż 4,01 mld zł.
- W 2018 r. kiedy marże wzrosły do poziomu 50 zł/MWh, Urząd Regulacji Energetyki wszczął “postępowanie dotyczące badania ewentualnych manipulacji na rynku”. Pod koniec 2021 r. marże wzrosły do poziomu 340 zł/MWh. W związku z tym Fundacja Instrat rekomenduje kolejne zbadanie możliwych manipulacji na rynku energii na podstawie art. 23p ust. 1 Prawo Energetyczne oraz Artykułu 5 Rozporządzenia REMIT.
- Proponowane przez Ministerstwo Aktywów Państwowych skupienie elektrowni węglowych w jednym podmiocie tylko pogłębi problem wysokiej koncentracji na rynku energii - o czym ostrzegało Ministerstwo Klimatu w konsultacjach międzyrządowych¹. Instrat pisał o tym już w listopadzie 2020 r., oraz marcu 2021 r. proponując trzykrotnie tańszy mechanizm wyłączania nierentownych elektrowni z systemu².

Świąteczny prezent dla polskiej elektroenergetyki

Polska jest niechlubnym liderem rankingu emisyjności miks energetycznego w UE. Dlatego wraz ze wzrostem opłat za emisję CO₂ od 4 lat rosną również ceny prądu. Ale przez 2019 i 2020 rok marże elektrowni węglowych (Clean Dark Spread, CDS) nie były wysokie i oscylowały blisko zera, a nawet bywały ujemne. W 2021 roku sektor elektroenergetyczny jednak z nadwyżką odbił sobie te kilka lat gorszych wyników³.

Giełdowa cena energii wystrzeliła z poziomu 200-300 zł/MWh w pierwszym kwartale 2021 r. do 824 zł/MWh w grudniu 2021 r. Oczywiście koszty też wzrosły, ale nie w takim stopniu. Postanowiliśmy zbadać na podstawie danych dostępnych publicznie (platforma energy.instrat.pl), jak na przestrzeni lat 2018-2021 kształtowała się marża producentów energii elektrycznej z węgla kamiennego, brunatnego i gazu (CDS). W drugiej połowie 2021 r. do poziomów rekordowych wystrzeliły nie tylko ceny energii elektrycznej, ale też marża elektrowni węglowych. Clean Dark Spread czyli zysk liczony jako różnica między giełdową

¹ WysokieNapiecie.pl, NABE zmiążdżone w konsultacjach rządowych, grudzień 2021, <https://wysokienapiecie.pl/42799-nabe-zmiadzzone-w-konsultacjach-rzadowych>.

² P. Czyżak, W. Kukuła (red.), Monopol węglowy z problemami. Analiza restrukturyzacji polskiego sektora energetycznego, ClientEarth & Instrat, listopad 2020, www.instrat.pl/restrukturyzacja.

Czyżak, P., Wrona, A. (2021). Droga do celu. Odejdźcie od węgla w polskiej elektroenergetyce. Instrat Policy Paper 01/2021, <https://instrat.pl/odejscie-od-wegla>.

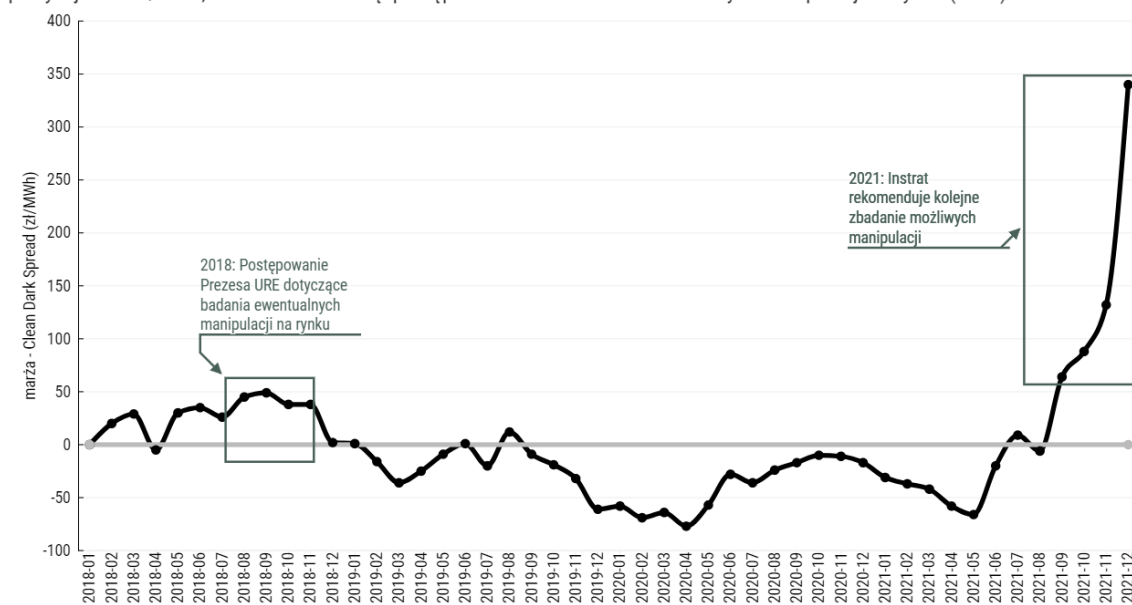
³ Regularnie wyniki CDS publikuje m.in. Instytut Jagielloński w publikacji “Energetyka w liczbach”, np.: Instytut Jagielloński, Miesięcznik Instytutu Jagiellońskiego 02/2022, luty 2022, https://jagiellonski.pl/news/878/miesiecznik-instytutu-jagiellonskiego_02_2022.

ceną energii elektrycznej (TGeBase) a kosztami zmiennymi (koszt paliwa i jego transportu, opłat za emisję) osiągnął w grudniu 2021 r. wartość ok. 340 zł/MWh.

Dlaczego Urząd Regulacji Energetyki powinien przyrzeć się marżom elektrowni węglowych?

Marża typowej polskiej elektrowni na węgiel kamienny (CDS) wzrosła do poziomu 340 zł/MWh. Ostatnim razem jak wzrosła powyżej 50 PLN/MWh, Prezes URE wszczął postępowanie dot. badania ewentualnych manipulacji na rynku (2018)

Źródło: obliczenia własne Instrat na podstawie danych energy.instrat.pl, rynkowych oraz literatury branżowej. Jako typową elektrownię węglową przyjęto jednostkę na węgiel kamienny (WK) o sprawności nominalnej 36%. Szczegółowe założenia opisano w tekście Instrat Policy Note 01/2022.

W Polsce nadal trzy czwarte produkowanej energii elektrycznej pochodzi z węgla kamiennego i brunatnego (dane energy.instrat.pl oraz entsoe za 2021 r.). W świątecznym miesiącu grudniu 2021 r. średnia giełdowa cena prądu to 824 zł/MWh, a koszt zmienny wyniósł 484 zł/MWh (dla typowej elektrowni na węgiel kamienny o sprawności nominalnej 36%). Tym samym zysk to różnica, czyli 340 zł/MWh lub inaczej ok. 70% kosztów wytworzenia albo 41% całej ceny giełdowej.

Uwzględniliśmy cztery typowe dla polskiego systemu elektroenergetycznego elektrownie, które reprezentują ponad 90% konwencjonalnych mocy dyspozycyjnych, czyli:

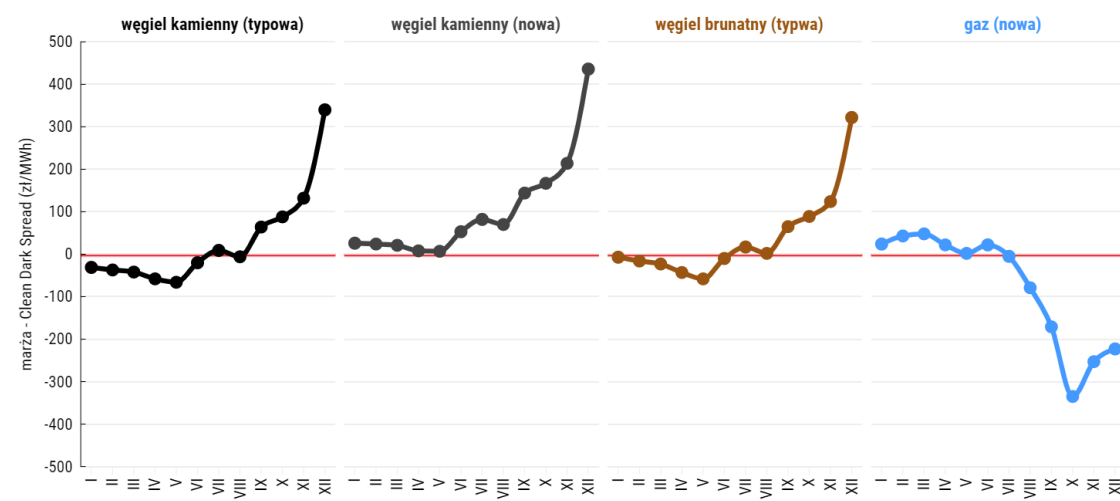
- węgiel kamienny (WK) o sprawności nominalnej 36%,
- węgiel kamienny (WK) o sprawności nominalnej 45%,
- węgiel brunatny (WB) o sprawności nominalnej 38%,
- gaz ziemny o sprawności nominalnej 58%.

Oszacowaliśmy ich udział w produkcji energii elektrycznej w poszczególnych miesiącach 2021 r. (dane energy.instrat.pl na podstawie entsoe) i obliczyliśmy wartość nominalną zysku dla elektrowni węglowych (bez jednostek gazowych). **W samym grudniu było to według naszych szacunków 4,01 mld zł.**

Zjawisko wzrostu marż dotyczy prawie wszystkich typów elektrowni - zarówno starszych bloków na węgiel kamienny i brunatny, nowych na węgiel kamienny, ale też innych źródeł, np. OZE o niższym zmiennym koszcie wytwarzania. Ze względu na rosnące ceny gazu na rynkach hurtowych, nieliczni na polskim rynku operatorzy elektrowni gazowych osiągnęli pod koniec ub. roku ujemne marże.

Rekordowe zarobki elektrowni węglowych w 2021 r. - czy uzasadnione?

Za wysokimi rachunkami za energię elektryczną stoją wysokie marże producentów, a nie polityka klimatyczna UE.

Źródło: obliczenia własne Instrat na podstawie danych energy.instrat.pl, rynkowych oraz literatury branżowej. Szczegółowe założenia opisano w tekście Instrat Policy Note 01/2022.

Fundacja Instrat na podstawie wstępnej analizy danych o szacowanych zyskach elektrowni węglowych rekomenduje Prezesowi Urzędu Regulacji Energetyki, aby po raz kolejny jak w 2018 r. zbadał istnienie możliwych manipulacji na hurtowym rynku energii elektrycznej⁴. Podstawą do wszczęcia takiego postępowania jest art. 23p ust. 1 ustawy Prawo energetyczne oraz Artykuł 5 Rozporządzenia REMIT. Stosowne powiadomienie składamy równoległe do unijnej Agencji ds. Współpracy Organów Regulacji Energetyki, która współpracuje z URE w tym zakresie.

Czy polityka klimatyczna UE napędza wysokie ceny prądu?

Za część wzrostu giełdowych cen prądu odpowiadają czynniki fundamentalne - odbicie gospodarcze po pandemii, braki gazu w Europie Zachodniej, fluktuacje w produkcji innych źródeł oraz oczywiście wzrost cen uprawnień do emisji CO₂.

Rzeczywiste zyski mogą być jeszcze wyższe niż wynika to z naszych szacunków. Wytwórcy energii kupują bowiem uprawnienia do emisji CO₂ nie na bieżąco, ale z wyprzedzeniem sięgającym nawet jednego roku. To oznacza, że efektywna cena zakupu certyfikatów EUA nie jest równa aktualnej cenie rynkowej (jak przyjęliśmy w naszych obliczeniach). Przy rosnących cenach uprawnień do emisji CO₂ (wzrost z ok. 30-40 EUR/t do ponad 80 EUR/t na przestrzeni 2021 r.), **rynek hurtowy energii elektrycznej z korzyścią dla producentów energii elektrycznej odzwierciedla wyższe ceny bieżące CO₂, a nie niższe sprzed co najmniej kilkunastu miesięcy.** Tym samym w sposób konserwatywny w naszych

⁴ Urząd Regulacji Energetyki, Kolejne postępowanie Prezesa URE dotyczące badania ewentualnych manipulacji na rynku, grudzień 2018, <https://www.ure.gov.pl/pl/urzad/informacje-ogolne/aktualnosci/7956.Kolejne-postepowanie-Prezesa-URE-dotyczac-e-badania-ewentualnych-manipulacji-na-r.html>.
Urząd Regulacji Energetyki, Prezes URE złożył kolejne zawiadomienie do Prokuratury o podejrzeniu popełnienia przestępstwa polegającego na manipulacji na hurtowym rynku energii, maj 2019, <https://www.ure.gov.pl/pl/urzad/informacje-ogolne/aktualnosci/8257.Prezes-URE-zlozyl-kolejne-zawiadomienie-do-Prokuratury-o-podejrzeniu-popelnienia.html>.

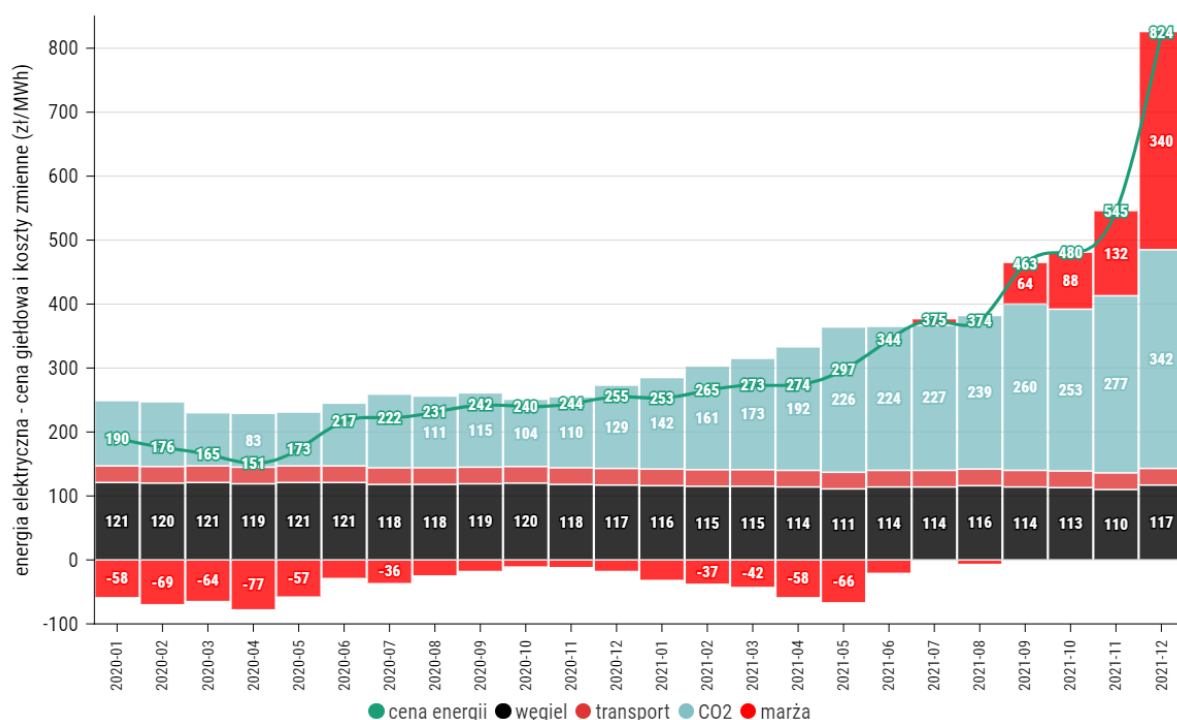
obliczeniach nie doszacowujemy zysków, jakie mogą osiągać elektrownie, ze względu na brak danych o efektywnej cenie zakupu uprawnień w ostatnim kwartale 2021 r. (te pojawiają się w raportach okresowych podsumowujących 4. kwartał i cały 2021 r. na przestrzeni marca i kwietnia 2022 r.).

Koszty “polityki klimatycznej UE” stanowią istotnie mniejszą część giełdowej ceny prądu niż mylnie sugerują to kampanie informacyjne związków branżowych polskiej elektroenergetyki. Koszt opłat za emisję CO2 wyniósł w rekordowym grudniu 2021 r. ok. 41,5% ceny na rynku hurtowym, dalsze ok. 17,2% stanowi koszt węgla i jego transportu dla typowej elektrowni węglowej. Zysk producenta to 41,3%, czyli blisko połowa ceny prądu, a tylko 58,7% to pozostałe koszty zmienne.

Elektrownie węglowe w ciągu pierwszych dwóch lat pandemii (2020-2021)

Skokowy wzrost marży na koniec 2021 roku - większy niż wzrost kosztów CO2

Źródło: obliczenia własne Instrat na podstawie danych energy.instrat.pl, rynkowych oraz literatury branżowej.

Jako typową elektrownię węglową przyjęto jednostkę na węgiel kamienny (WK) o sprawności nominalnej 36%. Szczegółowe założenia opisano w tekście Instrat Policy Note 01/2022.

Przedmiotem niniejszej analizy nie jest udział kosztów CO2 i węgla w rachunku końcowym odbiorcy indywidualnego, np. gospodarstwa domowego chronionego w ramach taryfy zatwierdzonej przez URE. Jak podaje Forum Energii w analizie z lutego 2022 r. koszt CO2 dla gospodarstwa domowego w 2022 r. wyniesie do 23% rachunku po uwzględnieniu wszystkich jego składników⁵.

Niedobory węgla

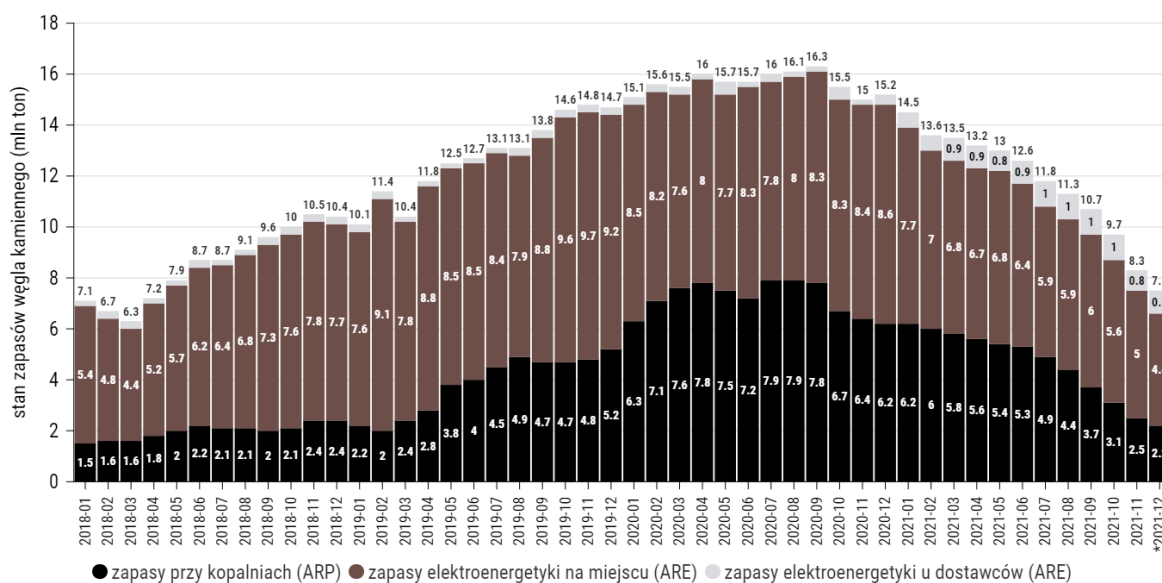
Polskie elektrownie systematycznie zgłaszały brak możliwości produkcji energii z powodu braku węgla kamiennego na składach, podczas gdy utrzymywanie odpowiednich zapasów jest ich obowiązkiem zgodnie z art. 10 ust. 1 ustawy – Prawo energetyczne, a szczegółowe zasady gromadzenia i utrzymywania tych zapasów precyzują przepisy rozporządzenia

⁵ Forum Energii, Brak transformacji winduje ceny energii, nie polityka klimatyczna, luty 2022 r., <https://forum-energii.eu/pl/blog/ceny-energii-koszt-co2>.

Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie zapasów paliw w przedsiębiorstwach energetycznych⁶.

Wytwórcy prądu powinni byli korzystać z rynku nie tylko w celu osiągnięcia zysków, ale też zapewniania bezpieczeństwa energetycznego. Dostawy węgla są możliwe od wielu dostawców za pośrednictwem wielu przewoźników i w razie wystąpienia poważnych niedoborów należy z nich korzystać.⁷ Wiele polskich elektrowni zgłaszało brak możliwości pracy z powodu braku węgla, co zapewne miało istotne przełożenie na ceny prądu i osiągnięte przez nie zyski.

Stan zapasów węgla kamiennego w latach 2018-2021 (mln)

Źródło: obliczenia własne Instrat na podstawie danych ARP Katowice* oraz Agencji Rynku Energii.

* Stan zapasów przy kopalniach wg ARP Katowice oszacowany metodą ekstrapolacji. W momencie publikacji brak danych za 2021-12.

⁶ Rozporządzenie z dnia 12 lutego 2003 r. - Dz. U. Nr 39, poz. 338 ze zm., dalej rozporządzenie w sprawie zapasów paliw.

⁷ Częściowo braki dostaw były spowodowane zawirowaniem na rynku przewozów towarowych, o czym pisały portale branżowe, np.:

WysokieNapiecie.pl, Modlimy się o łagodną zimą, listopad 2021,

<https://wysokienapiecie.pl/42116-modlimy-sie-o-lagodna-zime>.

WysokieNapiecie.pl, Zapasy węgla w elektrowniach i ciepłowniach na krytycznym poziomie, grudzień 2021,

<https://wysokienapiecie.pl/43027-zapasy-węgla-w-elektrowniach-cieplowniach-na-krytycznym-poziomie>.

Podsumowanie

- (1) Rekordowo wysoka cena energii elektrycznej na rynku hurtowym w 2021 r. przekłada się na rosnące rachunki za energię dla odbiorców.
- (2) Rekordowe marże producentów energii elektrycznej z węgla (Clean Dark Spread), a nie tylko rosnące ceny CO₂ czy niedobór węgla na rynku i gazu w drugiej połowie 2021 r. przyczyniły się do wysokich rachunków za energię odbiorców niechronionych przez taryfę URE - dużego przemysłu, małego biznesu, ale i odbiorców wrażliwych - szpitali, spółdzielni mieszkaniowych.
- (3) W grudniu 2021 r. roku marża typowej elektrowni na węgiel kamienny wzrosła do poziomu 340 zł/MWh, czyli ok. 41% ceny giełdowej. Opłaty za emisję CO₂ wyniosły tyle samo - też ok. 41% ceny. Tym samym to wzrost zarobków producentów energii, a nie "polityka klimatyczna UE" w większym stopniu przełożył się na wzrost rachunków za energię pod koniec 2021 r.
- (4) Fundacja Instrat stoi na stanowisku, że to wysoka koncentracja na rynku energii i opieszałość rządu w realizacji polityki klimatycznej jest winna rosnącym rachunkom za energię. Jak wykazano w analizie, pod koniec 2021 r. rekordowe marże producentów energii elektrycznej (CDS) osiągnęły poziom blisko 340 zł/MWh, czyli prawie siedmiokrotnie wyższy niż w 2018 r. (50 zł/MWh), kiedy Prezes Urzędu Regulacji Energetyki wszczął postępowanie dot. badania potencjalnych manipulacji na rynku energii. Dlatego rekomendujemy kolejne zbadanie możliwych manipulacji.

Wybrane opracowania Fundacji Instrat w ramach programu badawczego Energia & Klimat

- energy.instrat.pl - [Baza danych o elektrowniach w Polsce](#)
- energy.instrat.pl - [Baza danych o kopalniach węglowych w Polsce](#)
- [Droga do celu. Odejście od węgla w polskiej elektroenergetyce](#) (marzec 2021)
- [Stracona szansa. Zaniedbania w polskiej polityce klimatycznej](#) (kwiecień 2021)
- [Wiatr w żagle. Zasada 10H a potencjał lądowej energetyki wiatrowej w Polsce](#) (maj 2021)
- [Co po węglu? Potencjał OZE w Polsce](#) (czerwiec 2021)
- [Brakujący element układanki. Rozważania o bezpieczeństwie energetycznym](#) (grudzień 2021)